

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående tillsättandet av ledamöter i styrelse för offentlig rättshjälpsanstalt.

Första lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 348 i första kammaren av herr *Sundin* samt nr 293 i andra kammaren av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Dahlgren*. I motionerna, vilka är likalydande, hemställes att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om sådan ändring av gällande lagstiftning att samtliga ledamöter i styrelsen för offentlig rättshjälpsanstalt utses av landstinget.

Motionerna har remissbehandlats.

Inledning

Rättshjälpsanstalterna har till ändamål att inom visst område kostnadsfritt i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade och i sådant avseende bl. a. lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar. De skall också biträda vid tvisters biläggande genom förlikning och vid utförande av talan vid rättegång som anhängiggjorts vid domstol inom anstaltens verksamhetsområde.

Enligt 1919 års kungörelse angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter skall rättshjälpsanstalt stå under ledning av en styrelse bestående av ordförande jämte suppleant för honom, vilka förordnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, och minst två av landsting eller stadsfullmäktige utsedda ledamöter jämte suppleanter. Understöd av statsmedel utgår med hälften av årliga nettoutgifterna för anstaltens verksamhet med avdrag för lokal- och inventariekostnader. Visst understöd kan därjämte utgå för engångsutgifter.

Motionerna

Till stöd för yrkandet anför motionärerna följande.

Motivet för att ordförande valet skall tillkomma länsstyrelsen kan en gång ha varit att statsbidrag utgår till rättshjälpsanstalterna. I så fall torde det motivet vara borta i dag då statsbidrag utgår till åtskillig av landstingen och primärkommunerna bedriven verksamhet utan åtföljande krav på statlig representation i styrelser och nämnder.

Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 1 avd. Nr 25

Ordföranden i styrelsen för en rättshjälpsanstalt måste självfallet uppfylla vissa givna krav särskilt när det gäller juridisk erfarenhet. Detta kan dock inte heller vara något skäl för att utnämmandet skall tillkomma länsstyrelsen. Då landstinget har att ansvara för att rättshjälpsmeddelas bör landstinget också ha förtroendet att utse hela styrelsen för rättshjälpsanstalten.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från överståthållarämbetet. Därjämte har tillfälle att yttra sig över motionerna beretts Svenska landstingsförbundet, Sveriges advokatsamfund och Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister. Överståthållarämbetet har insänt ett yttrande av direktören vid Stockholms stads rättshjälpsanstalt.

Motionerna avstyrks i samtliga remissyttranden.

Svenska landstingsförbundets styrelse yttrar följande.

De offentliga rättshjälpsanstalterna ingår såsom ett led i den allmänna rättsvården. Ur principiell synpunkt torde skäl kunna anföras för den meningen att försorgen om det rättshjälpsbehov, som anstalterna avser att fylla, uteslutande är en statsuppgift. Liksom staten på flera andra områden funnit ändamålsenligt och lämpligt att på landstingen eller primärkommunerna helt eller delvis överflytta uppgifter som teoretiskt kan sägas tillkomma staten, har i förevarande fall starka praktiska skäl talat för en sådan anordning. Statens medverkan till främjande av verksamheten ligger i det ekonomiska understöd som kan lämnas av statsmedel samt den delaktighet i anstalternas ledning och kontroll av denna som staten i samband därmed förbehållit sig.

Förbundsstyrelsen kan i och för sig icke annat än med tillfredsställelse notera förslag till ökad kommunal självbestämmanderätt men finner likväl i mindre grad indicerat att det statliga inflytandet minskas inom här avsett intresseområde alltmedan rättsvården i övrigt helt övergår till att vara en statlig angelägenhet. Mot bakgrund av det anförda och som någon väsentlig olägenhet såvitt bekant icke varit förenad med nu gällande ordning för val av ordförande, får styrelsen avstyrka bifall till motionen.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund anför följande.

Styrelsen har från skilda delar av landet inhämtat upplysningar om hur den nu gällande ordningen fungerat och fått det enstämmiga beskedet att den fungerat på ett mycket tillfredsställande sätt. Någon anledning att ändra bestämmelserna föreligger uppenbarligen inte. Enligt styrelsens uppfattning innebär länsstyrelsens rätt att utse ordförande starkare garantier för ett lämpligt personval än om ordförandeposten skulle tillsättas genom val av landstinget. Härtill kommer att det ej är mer än rimligt att ett statligt organ utser ordförande, då staten bidrager med 50 % av kostnaderna för rättshjälpsanstalternas verksamhet. Av dessa skäl avstyrker styrelsen motionerna.

Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister anför följande.

Något bärande skäl för föreslagen ändring föreligger icke. Det nu rådande systemet har veterligen icke medfört några nackdelar. Kostnaderna för rättshjälpen bäres till stor del, i det närmaste till hälften, av statsverket och redan av det skälet kan gällande ordning motiveras. Genom att av landstinget eller städer utsedda ledamöter är i majoritet är landstingets eller städernas dominerande inflytande säkrat. Det finnes emellertid även ett annat skäl till bibehållande av gällande ordning. Klienterna bibringas nämligen den önskvärda känslan av att rättshjälpsanstalten är mera obunden om styrelsen utses av olika myndigheter. Det förekommer givetvis då och då att rättshjälpsanstalten, t. ex. i skadeståndsärenden, för klienten måste resa sak mot staten eller landstinget respektive staden. I sådant läge måste man se till att klienten icke genom styrelsens sammansättning får den felaktiga uppfattningen att rättshjälpsanstalten är ett direkt organ för stat eller kommun och eventuellt partisk.

Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister får alltså som sin mening uttala att motionerna icke bör föranleda någon åtgärd. För övrigt förhåller det sig så att bestämmelserna om hur ordföranden skall utses icke endast finns i 1919 års lag utan även i samtliga av Kungl. Maj:t fastställda reglementen för de olika rättshjälpsanstalterna. Även dessa reglementen skulle i förekommande fall behöva ändras.

Direktören vid Stockholms stads rättshjälpsanstalt, vars synpunkter *överståthållarämbetet* delar, anför att det i rättshjälpsanstaltens verksamhet visat sig att ett påpekande om att rättshjälpsanstalten lyder under en styrelse, där staten har ett medinflytande på styrelsens sammansättning, i vissa fall varit av oskattbart värde för uppfattningen om rättshjälpsanstaltens arbetsinsats och dess självständighet gentemot staden och stadens myndigheter eller institutioner.

Utskottet

Rättshjälpsanstalt skall stå under ledning av en styrelse bestående av ordförande som förordnats av länsstyrelsen samt minst två av landsting eller stadsfullmäktige utsedda ledamöter.

Med förevarande motioner åsyftas sådan ändring av bestämmelserna i ämnet att styrelsens ordförande skall utses i samma ordning som övriga styrelseledamöter.

Motionerna avstyrks av remissinstanserna. Av yttrandena framgår att den nuvarande ordningen med statligt inflytande på styrelsens sammansättning fungerar på ett tillfredsställande sätt samt att den omständigheten att styrelsen utses av olika myndigheter uppfattas som ett uttryck för rättshjälpsanstaltens självständighet och opartiskhet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 348 och II: 293, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1967

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg, Arvidson, Ernulf, fru Lindström, herr Larfors, fru Lilly Ohlsson*, herrar Lidgard och Johan Olsson;

från andra kammaren: herrar Ekström i Björkvik, Svensson i Vä, Keijer, Martinsson*, Oskarson, fru Lindekvist, herrar Sjöholm och Hansson i Piteå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.